

фронтальные, обучение в игре и обучение в дискуссии. А также рассматриваются новые методы и современные индивидуальные технологии оценивания и проанализировано преимущества и недостатки интерактивных технологий.

The article deals with the interactive technologies and their part of preparation of the future teachers of foreign literature. Four groups of the interactive technologies: the group, the frontal, the studying on play, the studying on discussion are researched. The article proves that new methods and modern individual marks are researched. The advantages and the faults of the interactive technologies are analyzed.

Keywords: *the interactive technologies, future teachers of foreign literature, the advantages and the faults.*

УДК 378 : 37.09
ББК 74.58

Л.С. Бровчак, Л.І. Надкернична
м. Вінниця, Україна

НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ІНТЕРАКТИВНОГО НАВЧАННЯ Й ВИХОВАННЯ СТУДЕНТІВ-ПРАКТИКАНТІВ

Характерними тенденціями сучасного світу й України, зокрема, є глобалізація та інтеграція суспільного розвитку, що охоплює економічні, політичні і культурні сфери життєдіяльності людини: перехід від індустріального суспільства до інформаційного, а потім і до суспільства знань, визнання найвищою цінністю і метою будь-якого соціального розвитку Людиною. Нові цивілізаційні виклики, неминучі та швидкі зміни, які відбуваються в сучасному суспільстві, закономірно висувають підвищенні вимоги до особистості. Очевидним є те, що майбутнє залежить не тільки від того, чи зможе людина адаптуватися й жити в нових умовах, а й від того, чи зможе вона стати суб'єктом і творцем свого життя і суспільства.

Загальноновизнаним є те, що освіта є не тільки джерелом знань, а й обов'язковим етапом розвитку особистості. Освіта, як визначено в Законі «Про освіту», - це основа інтелектуального, соціального, економічного, культурного і духовного розвитку суспільства і держави, яка ґрунтується на засадах гуманізму, демократії, національної свідомості, взаємодопомоги між націями і народами. Тому докорінні зміни, що відбуваються сьогодні в освіті, пов'язані з переусвідомленням мети, яка передусім скерована на формування і розвиток особистісних якостей, удосконалення особистості впродовж життя та результату освіти, який передбачає сформованість ключових компетентностей, що дозволяє легко адаптуватися до соціального середовища і гармонійно його розвивати [1, с.86].

Теоретико-методологічну основу нашого дослідження становлять ідеї філософської, психологічної та педагогічної наук про стиль людської діяльності; ідеї діяльнісного, комплексного та системного підходів до професійної підготовки майбутніх педагогів; положення про професійну підготовку майбутнього вчителя (Ю. Бачинський, В. Бондар, І. Зязюн, І. Підласий, О. Савченко, В. Семиченко), про особливості підготовки педагогів в умовах класичного університету (Л. Бондарів, О. Глушман, Л. Нечепоренко, В. Сагарда), про особливості реалізації різноманітних стилів діяльності (Л. Андрюхіна, Є. Голубева, Л. Гурова, Є. Ільїна, Б. Єржабкова, І. Новік, Є. Клімова, В. Мерлі, О. Саннікова), про підготовку майбутнього вчителя до педагогічної творчості (Н. Кічу, С. Сисоєва), про розвиток творчості особистості (Б. Богоявленська, О. Лук, В. Моляко, Я. Пономарьов, Н. Посталюк).

Проблема компетентності вчителя в нових соціокультурних й економічних умовах сучасного суспільства є однією з актуальних і гостро дискусійних. Незважаючи на її соціальну значущість, мету, зміст і технології компетентнісної освіти не спрямовані на виховання потреби в саморозвитку і набутті відповідного досвіду самоорганізації діяльності. Для конструктивного розв'язання проблеми професійного саморозвитку особистості вчителя визріли необхідні соціально-психологічні і теоретико-практичні передумови (розуміння

розвитку як об'єктивного і суб'єктивного процесу, як цілісної системи психічних явищ; реалізація ідей суб'єктивності, унікальності внутрішнього світу, самоактуалізації особистості) [5, с. 84].

Рада Європи запропонувала п'ять ключових компетентностей, якими мають володіти молоді європейці:

- політичні та соціальні компетентності;
- компетентності, пов'язані з розвитком інформаційного суспільства;
- компетентності, пов'язані з розвитком інформаційного суспільства;
- компетентності, що стосуються володіння усним та письмовим спілкуванням;
- компетентності, які передбачають здатність учитися впродовж життя.

Сьогодні вимагає від учителя не просто надання учням певних знань, а навчання їх мислити, структурувати інформацію та цілеспрямовано відбирати необхідне. Практика підготовки учителів у вищій педагогічній школі свідчить про те, що роль навчання часто обмежується формуванням якостей, знань, умінь і навичок, удосконаленням розумової діяльності студентів. Незважаючи на це, процес навчання у ВНЗ є навчальним полем, тренувальним плацдармом для розвитку когнітивних сфер майбутніх фахівців, формує ті суб'єктивні основи, які забезпечують майбутню самоорганізацію і саморозвиток, професійну компетентність у педагогічній діяльності. Навчання у ВНЗ свідчить, що не всі майбутні вчителі психологічно і технологічно підготовлені до неперервного професійного зростання. Тому завдання вищої педагогічної школи – через науково-продуктивне навчання знайомство студентів із принципами і методами діяльності, професійного самовдосконалення і самоорганізації. Саме організація компетентнісної освіти має принципове значення для продуктивного вміння [7, с.4].

На думку багатьох дослідників (І. Авдєєва, І. Кларіна, Н. Суворова, О. Пометун та ін.) компетентність освіти має такі характеристики інтерактивної освіти:

- максимальне залучення студентів до організації навчально-виховного процесу;
- соціальна діяльність у режимі рівноправного спілкування;
- суб'єктивне переживання успіху кожним учасником педагогічної взаємодії;
- обов'язкова рефлексія процесу навчання і виховання;
- поглиблена робота з особистим суб'єктивним досвідом учасників навчально-виховного процесу.

Інтерактивне навчання – це навчання, занурене у спілкування. Інтерактивне навчання зберігає мету й основний зміст освітнього процесу, проте видозмінює форми з трансляційних (передавальних) на діалогові, тобто засновані на взаєморозумінні й взаємодії [9, с. 3].

Більшість дослідників таку освіту розглядають як сукупність інтерактивних технологій, яка складається з інтерактивних форм і методів навчання та виховання. Найбільш відома класифікація інтерактивних технологій виділяє:

- інтерактивні технології кооперативного навчання – до даного виду інтерактивної технології відносять роботу в парах і роботу в малих групах;
- інтерактивні технології кооперативно-групового навчання, що передбачають спільну фронтальну роботу – до даного виду відносять методи обговорення проблеми, мозковий штурм, «відкритий мікрофон», методику «навчаючись – учусь» тощо;
- технології ситуативного моделювання – це рольові та ділові ігри, організаційно-діяльнісні ігри, ігрове моделювання явищ, розігрування ситуацій;
- технології опрацювання дискусійних питань – широке і публічне обговорення якогось суперечливого питання з використанням методів: метод «Прес», дебати, дискусії, «круглі столи», форуми, симпозиуми тощо [2, с. 96].

Підготовку до будь-якої професійної діяльності можна успішно здійснити шляхом залучення до дій, максимально наближених за змістом і умовами до професійної діяльності.

Тому педагогічну діяльність доцільно формувати у студентів, перш за все, у процесі педагогічної практики, яка передбачає постійний творчий пошук, самостійний розвиток і формування професійних умінь, особистісно значущих якостей майбутнього педагога, а також формування професійних умов для самоаналізу та самовдосконалення професійно-педагогічної діяльності. Особливе місце у процесі підготовки майбутніх педагогів відводиться готовності учителя до педагогічної взаємодії з учнями [3, с. 90].

Організація педагогічної практики в педуніверситеті має переважно репродуктивний характер, що вказує на суперечність між потенційними можливостями педагогічної практики у розвитку творчого стилю педагогічної діяльності та малоефективним використанням цих можливостей у процесі організації педагогічних практик студентів [6, с. 23].

Проаналізувавши завдання педагогічної практики та педагогічні вміння, через сформованість яких реалізуються певні завдання, можна стверджувати, що педагогічну практику треба розглядати не тільки як важливий засіб підготовки фахівців, як складову її професійної підготовки індивідуально-творчих можливостей у здійсненні педагогічної діяльності, але й вдосконалення рівня професійності та педагогічної майстерності майбутніх учителів.

Професійна підготовка студента-практиканта, готовність до взаємодії з учнями потребує сформованості таких особистісно-професійних якостей:

- свідоме професійне самовизначення і самосвідомість, самоорганізація;
- усвідомлення своїх спонукань до даної діяльності (потреб, інтересів, прагнень, ціннісних орієнтацій, мотивів діяльності, уявлень про свою соціальну роль);
- усвідомлення особистісних властивостей і якостей як майбутнього фахівця;
- регулювання свого професійного становлення;
- здатність учитися на помилках і вносити корективи у процес досягнення мети;
- здатність бачити перспективи розвитку власної діяльності і самостійно їх визначити;
- цілеспрямованість і рішучість у своїх вчинках і думках;
- швидке реагування на зміну ситуації;
- самостійність і винахідливість у прийнятті дидактико-управлінських рішень;
- творча активність і здатність до нововведень;
- гнучкість мислення, спрямованого на вибір оптимальних способів удосконалення власної діяльності;
- високу професійну компетентність і майстерність;
- професійну мобільність, яка дає змогу швидко опанувати нові технології навчання і виховання, адаптуватися до засобів та умов діяльності, що постійно змінюються;
- самостійність і здатність оперативно вирішувати дидактичні завдання;
- емоційну стійкість, здатність до комунікативної діяльності;
- потребу в якісній професійній підготовці, яка забезпечує самоорганізацію і саморегуляцію педагогічної діяльності;
- прагнення до постійної самоосвіти, саморозвитку і самовдосконалення;
- відповідальність за наслідки педагогічної діяльності та особистий внесок у мінімізацію ризику негативного впливу на навколишнє середовище [8, с.60].

Як зазначають Г. Коджаспірова і Л. Борікова, практика в школі має виконувати наступні функції: адаптаційну, навчаючу, виховну розвиваючу, діагностичну. Остання є найважливішою. Тільки на практиці студент може оцінити свій емоційний стан при спілкуванні з дітьми, вчителями, адміністрацією, батьками. У реальній педагогічній діяльності виявляються особисті та професійні якості майбутнього вчителя. Якщо студент ставиться до практики безвідповідально, вимагає постійного контролю, то дуже висока ймовірність професійної непридатності. У процесі проходження студентом педагогічної практики виявляються сильні й слабкі сторони майбутнього педагога. Проте не потрібно

абсолютизувати діагностичні можливості практики, тому що вона носить усе ж таки навчальний характер, коли студент не відчуває всієї відповідальності та самостійності, можливі помилки.

Організуючи практику, необхідно забезпечити особистісно-орієнтований, комплексний, неперервний та творчий характер підготовки кожного студента, який в період практики не повинен виступати тільки як об'єкт навчання і виховання. Сама система взаємовідносин повинна носити характер взаємодії і співробітництва. Головні завдання практики спрямовані на формування у студентів системи педагогічних професійних знань, умінь, навичок, необхідних для виконання кваліфікаційних обов'язків вчителя-предметника і класного керівника; навчання творчому застосуванню набутих теоретичних знань під час проведення навчально-виховної роботи з дітьми.

Головним критерієм оцінки результатів педпрактики є рівень сформованості професійно значущих і педагогічних умінь та рівень професійної направленості майбутніх вчителів, підготовка студента до взаємодії з учнями.

Основними критеріями у підготовці студента-практиканта, готовності його до взаємодії з учнями є:

- продуктивність, що характеризує результати навчально-пізнавальної діяльності студентів через їх знання, навички й уміння розв'язувати педагогічні завдання;
- оптимальність, що оцінюється через вибір майбутніми педагогами системи методів педагогічного впливу на учнів у навчально-виховному процесі;
- педагогічна доцільність, яка розкриває рівень взаємодії студента з учнями, його спрямованість та діалогічність у навчально-виховному процесі;
- пізнавальна активність, яка визначає рівень інтегративних якостей у процесі педагогічної діяльності майбутніх педагогів (ініціативність, самостійність, повнота і мобільність знань, умінь і навичок).

Досліджуючи нашу проблему, можна сказати, що сучасному студентові потрібна не абсолютна сума знань, а вміння їх здобувати, аналізувати та застосовувати у конкретній ситуації. Тому змінюється завдання освіти: завдяки безперервному процесу навчання та розвитку творчість, прагнення росту та самореалізації мають стати сутнісною ознакою способу життя студентів [4, с. 99].

Рівень використання свого потенціалу, вектор інтересів студентів багато в чому залежить від структуризації студентського середовища, цінностей якими керуються його структури.

Молодь завжди була, є і буде тією специфічною соціальною групою, якій притаманний пошук свого «я» і свого місця в суспільстві, безкомпромісність, нетерпимість, відвертість, максималізм, оголеність почуттів і жага життя. У всі часи молоде покоління виділяло зі свого середовища незадоволених існуючими порядками, борців проти всього старого, консервативного. Це все, звичайно, підштовхнуло й українську молодь до пошуку нових шляхів розвитку як держави в цілому, так і свого «Я» [10, с. 21].

Таким чином, можна зробити висновок, що реалізація компетентнісного підходу в системі підготовки вчителя є важливим напрямом професійної освіти, який може забезпечити якісну підготовку майбутніх фахівців до продуктивної педагогічної діяльності. Цілісність у підготовці студента до педагогічної практики, науково-теоретичні засади інтерактивного навчання та виховання мають визначальний вплив на рівень формування взаємодії учителя з учнями.

Література:

1. Інтерактивні вправи та ігри. – Харків: Вид. група «Основа», 2009. – С.86.

2. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека з освітньої політики / Під заг. ред. О.В.Овчарук. – К.: К.І.С., 2004. – С. 96.
3. Манчуленко Л. Значення педагогічної практики у професійному становленні учителів // Науковий вісник Чернігівського університету. Педагогіка та психологія. Збірник наукових праць. Випуск 153. – 2002. – С. 90.
4. Манчуленко Л. Педагогічна практика як основа організаційно-педагогічна умова формування творчого стилю педагогічної діяльності майбутніх педагогів // Науковий вісник Ужгородського національного університету: Серія «Педагогіка. Соціальна робота». – №8. – Ужгород, 2005. – С. 99.
5. Манчуленко Л. Суть, структура та рівні стилів педагогічної діяльності майбутніх педагогів // Наукові записки Ніжинського педагогічного університету. – Психолого-педагогічні науки. – №1. – 2004. – С.23.
6. Маркова А.К. Психологический анализ профессиональной компетентности учителя // Советская педагогика. – 1990. - №8. – С. 84.
7. Савченко О.Я. Ознаки особистісно-орієнтовної підготовки майбутнього вчителя // Творча особистість вчителя: проблеми теорії і практики: Зб. наук. праць / За ред. Н.В.Гузій. – К., 1997. С.4.
8. Хуторской А. Ключевые компетенции как компонент личностно ориентированной парадигмы образования // Народное образование. 2003. - №2. – С.60.
9. Шатохіна Т. Підготовка вчителя до спілкування з учнями / Шатохіна Т. // Шкільний світ. - 2003. - № 7. - С. 3.
10. Юрченко В.І. Тривожність як прояв суперечностей в «Я – концепції» майбутнього вчителя / В.І. // Юрченко Педагогіка і психологія.-1997. №1. – С.23.

У статті висвітлено проблему підготовки студентів до практики, на засадах інтерактивного навчання та виховання. Доведено, що педагогічна практика є не тільки засобом професійної підготовки, але й провідним фактором формування творчого підходу до педагогічної діяльності.

Ключові слова. *Інтерактивне навчання та виховання, інтерактивна освіта, педагогічна практика, взаємодія учителя і учнів.*

В статье раскрывается проблема подготовки студентов к педагогической практике, используя научно-теоретические технологии интерактивной учебы и воспитания. Доказано, что педагогическая практика является не только способом профессиональной подготовки, а и ведущим фактором формирования творческого подхода к педагогической деятельности.

Ключевые слова. *Интерактивная учеба и воспитание, интерактивное образование, педагогическая практика, взаимодействие учителя и учеников.*

The given article deals with the problem of the students' preparation for the school practice that is based on the usage of interactive education and up – bringing. It is proved, that the pedagogical practice is not only the means of professional preparation, but also is a leading factor of formation of the creative approach to the pedagogical activity.

Key words and phrases: *Interactive teaching and up – bringing, interactive education, pedagogical practice, interaction between the teacher and students.*